

RECENZII

Războaiele neterminate din era Facebook

Dan Pavel

Războaiele neterminate din era Facebook

Editura Polirom, Iași, 2019

Dan Pavel este unul dintre pușinii intelectuali din Agora autohtonă care își exprimă ideile în mass-media pornind de la analize serioase, construite pe lecturi importante. Stilul său de exprimare, de multe ori temerar, nu l-a transformat într-o vedetă mass-media. Cu toate acestea, în fiecare apariție, demonstrează că lecturile serioase și capacitatea de înțelegere a fenomenelor te distanțează de imposteria intelectuală și de grobianismul pseudointelectual de care mulți formatori de opinie din zilele noastre dau dovadă.

Aparițiile din ce în ce mai puține, în ultimii ani, în fața publicului larg le putem explica prin publicarea a două lucrări importante pentru cultura politică din România: *Grajdurile lui Augias. Rituri de purificare în posttotalitarism și Războaiele neterminate din era Facebook*, ambele tipărite la Editura Polirom din Iași în anii 2017 și 2019.

Textul pe care îl propun, fiind un simplu semnal, se va limita la o încercare de a prezenta într-o formă schematică volumul din 2019. O recenzie, unde ar trebui să discut pro și contra asupra argumentelor principale folosite de autor, ar impune un text mult, mult mai mare.

Războaiele neterminate din era Facebook reprezintă un efort intelectual important, deoarece nu are ca subiect o simplă temă actuală, specifică spațiului de comunicare 2.0., prezentată de autor cu scopul de a surprinde un moment din istoria umanității, ci este o imersiune profundă în istoria acesteia. Lucrarea cuprinde o serie de studii care împreună oferă cititorului o imagine asupra modului în care autorul se raportează la diferite lumi: de ieri și de astăzi.

Cuprinsul se deschide cu „Moștenirea lui Rurik”, continuă cu „Efectul alegerilor americane asupra lumii și cum a răspuns planeta provocării lui Trump”, cu „Dragonul antiliberal”, „*The Lady in power*”, „Granițele interne ale islamului”, „Principiul autodeterminării națiunilor și provocarea Kurdistan”, „Numai barbarii nu sunt curioși să știe de unde vin”, „*The anti-sexual harassment cultural war*”, „Porunca a cincea sau a șasea”, „*Intelligence and narrow-mindedness*. Politica din ultimul secol și serviciile secrete”, „Scenarii apocaliptice și proiecte antiapocaliptice” și se încheie cu postfața, „Sub semnul Hidrei din Lerna”.

Studiile nu au o mărime egală, iar această opțiune se datorează, în opinia mea, citind și alte cărți ale lui Dan Pavel, faptului că autorul nu pune accent pe elementele formale ale redactării unui text, ci pe cele de substanță. Practic, autorul dorește să ofere informații fondate pe analize, fără să apeleze la formule lingvistice care conduc la dezvoltarea textului în mod inutil. Pe scurt, Dan Pavel oferă cititorului substanță și nu „maculatură”.

„Moștenirea lui Rurik” este, în realitate, o introducere a volumului, unde autorul încadrează timpul și spațiul pornind de la exemplul oferit în istorie de statul rus, de la momentul varegului Rurik până în zilele noastre. Ideea este clară. Indiferent de perioadă, Rusia a fost și este „în război cu lumea” (p. 12). Ajungând în contemporaneitate, autorul arată că Rusia a încercat, cu rezultate mai mult sau mai puțin eficiente, să fie un

actor global, chiar dacă această politică a condus la înfrângerea sa și la încheierea Războiului Rece, efectul imediat fiind dezmembrarea URSS. Concluzia este clară: „Indiferent de succesul războiului dus împotriva altor state, Rusia nu are încă soluții și nici resurse pentru rezolvarea problemelor interne. Evitarea unei noi prăbușiri a marelui imperiu colonial terestru se poate face doar atâta vreme cât războiul permanent dus împotriva lumii dă rezultate” (p. 13).

Efectul alegerilor americane asupra lumii și cum a răspuns planeta provocării lui Trump este o analiză interesantă a „experimentului Donald Trump”. În acest studiu regăsim principalele teme pe care mandatul prezidențial al președintelui american le-a născut odată cu alegerea sa. Subiectele sunt variate și privesc: impactul deciziilor celui mai puternic lider al lumii democratice asupra regiunilor Asia-Pacific, nordul Africii, Vestul Europei sau America Latină (p. 16), politica de cadre din interiorul administrației de la Washington (p. 22), raportul dintre oligarhie și poliarchie în sistemul democratic nord-american (p. 23), „șocul” alegerii lui Trump (p. 24), reacția societății civile (p. 27), rezistența din interiorul sistemului la politicile Președintelui (p. 28), raporturile sinuoase cu intelectualii și cu grupurile de putere evreiești (p. 29), izolaționismul lui Trump (pp. 30-37), modul în care SUA a folosit în timp *soft* și *hard power* (pp. 38-42), miza poziției de *leadership* mondial (pp. 43-54), schimbarea regulilor în timpul jocului (pp. 55-63), realinierea

POLIS

din Orientul Mijlociu (pp. 64-73),
noul tip de izolaționism (pp. 74-79),
acuzățiile de trădare aduse preșe

dintelui (pp. 80-88). După cum se observă, temele sunt diverse și se înscriu în contextul procesului de transformare a realităților geopolitice pe care umanitatea l-a cunoscut odată cu apariția unipolarismului de după 1991 și a dorinței impunerii multipolarismului sub presiunea constantă și din ce în ce mai mare a Chinei și Federației Ruse.

„Dragonul antiliberal”, așa cum ne anunță și titlul, se referă la transformarea Chinei comuniste în supra-putere mondială. Analiza lui Dan Pavel (pp. 109-111) este scurtă, dar sintetizează argumentele principale care demonstrează faptul că SUA sunt și vor rămâne în continuare puterea hegemonă la nivel mondial. Un argument important pe care îl aduce autorul este că, în afară de neta diferență la nivel militar între Unchiul Sam și restul puterilor lumii, mai există un argument: atracția modelului liberal nord-american pentru cetățenii lumii care doresc liberate și prosperitate în dauna unui model iliberal, unde capitalismul se află sub strictul control al partidului comunist.

„*The Lady in power*” (pp. 114-145) abordează un subiect mai puțin discutat în spațiul ideilor autohtone, dar care este important pentru cei care doresc să înțeleagă mecanismele complicate ale guvernării în Asia de Sud-Est. Este vorba de Birmania sau, cum este cunoscută acum, Myanmar. Dan Pavel a preluat titlul studiului de la filmul lui Luc Besson, *The Lady*, și realizează o introspecție foarte interesantă și profundă a istoriei recente a Birmaniei prin intermediul analizei

destinului a doi oameni politici de prim rang ai acestei țări: Aung San și Aung San Suu Kyi (tată și fiică). Aung San a fost „părintele fondator” al Birmaniei independente (p. 122), fiind asasinat pentru ideile sale, în timp ce fiica sa, Aung San Suu Kyi, a devenit figura mitică a societății civile aflată în luptă cu variile dictaturi militare pe care țara le-a cunoscut, celebră deținută politică, cea care, în 1991, a câștigat Premiul Nobel pentru pace, iar după 15 ani a devenit președintele statului. Analiza este fină, bazată pe o documentare minuțioasă a istoriei acestei țări și prezintă, printre altele, un caz mai puțin cunoscut lumii, acela al conflictului religios dintre budiști și islamici, într-o lume complicată, plină de contradicții, care pare că stă explozive de fiecare dată, și transformarea unui lider democratic într-un continuator al politicilor represive.

Ideile prefăteză mai multe teme pe care le vom regăsi în următorul studiu, intitulat „Granițele interne ale islamului” (pp. 155-159), care, împreună cu „Principiul autodeterminării națiunilor și provocarea Kurdistan” (pp. 161-198), realizează o analiză complexă a acelei părți a islamului care se află într-o relație complicată cu Occidentul, pe mai multe paliere. Primul studiu pornește de la ideile lui Samuel P. Huntington privind clivajele ce se vor institui la nivel mondial, care vor depăși modelul clasic al „luptei de clasă” și se vor transforma într-un model nou al confruntărilor între diferite grupuri

culturale. Așa cum se arată și în
lucrare (p. 155)

, ideile politologului nord-american, sintetizate prin propoziția „Granițele islamului sunt în-sângerate”, i-au deranjat atât pe musulmani, cât și pe „cei din imensul grup «civilizațional» american și/sau occidental care promovează *political correctness*”. Al doilea studiu pune o problemă pe care diplomația occidentală a abordat-o și o abordează cu multă sensibilitate, ce privește independența Kurdistanului. Autorul reușește ca pe parcursul unui număr restrâns de pagini să sintetizeze problemele principale ale subiectului folosind atât metoda descrierii istorice, cât și analiza de tip geo-politic. Este o formulă interesantă, folosită cu precădere de politologi, dar care de multe ori eșuează, deoarece cunoașterea istorică este limitată. Nu este cazul lui Dan Pavel. Cele două planuri se îmbină în mod reușit.

„Numai barbarii nu sunt curioși să știe de unde vin” este un studiu (pp. 199-204) în care avem o scurtă istorie a migrațiilor. Autorul propune câteva explicații ale reacțiilor pe care lumea occidentală le impune astăzi față de acest fenomen.

În studiul „The anti-sexual harassment cultural war”, regăsim o temă foarte sensibilă, cea a hărțurii sexuale. Analiza începe de la un sondaj de opinie, realizat pe 27 noiembrie 2017, de către institutul de sondare a opiniei publice Rasmussen Reports (p. 205), care a prezentat datele privind scandalul agresiunilor sexuale declanșat de celebrul caz Harvey Weinstein. Rezultatele au arătat că 26% din cei intervievați considerau

că „hărțuirea femeilor este o problemă mai mare în America de astăzi decât în trecut”, în timp ce 68% „credeau că media acordă mai multă atenție subiectului decât în trecut”. Analiza este foarte interesantă și merită citită cu atenție. Pot considera că este prima analiză pe care o citesc pe această temă sensibilă, care este realizată în mod profesionist, cu argumente, fără părtinire, ce își propune să arate cititorului care au fost și care sunt sursele temei și are o interpretare aproape deloc cunoscută în mass-media autohtonă, care poate fi rezumată preluând un subtitlu din carte (p. 209): *Actuala revoluție este de fapt o contrarevoluție*.

„Porunca a cincea sau a șasea”, formulată în manieră biblică, îi permite autorului să deschidă tema „războiului cultural împotriva pedepsei capitale” (p. 241), care este interpretată în sensul ideilor lui Huntington, ce discută despre al treilea val al democratizării.

„*Intelligence and narrow-mindedness*. Politica din ultimul secol și serviciile secrete” este un studiu (pp. 243-330) care ne arată că autorul este interesat de mai mult timp de subiect. La începutul acestuia observăm că el clarifică rolul pe care un serviciu secret îl are într-un regim totalitar și în unul democratic (p. 244), element pe care îl consider a fi fundamental pentru oricine dorește să înțeleagă natura acestuia. În comparație cu alte studii din volum, autorul apelează la

o terminologie obligatorie pentru a putea să înțelegem tema, care impune o atenție mărită. Încheind această etapă terminologică, Dan Pavel ne prezintă subcapitole importante: „Serviciile rusești și alegerile prezidențiale americane” (pp. 249-296), „Denaturarea istoriei moderne” (pp. 296-260) și „Superlativul absolut al «operațiunilor sub acoperire»” (p. 280). Una dintre concluzii este: „Revenind la subiectul legăturii dintre serviciile secrete și politică, nu trebuie uitat însă că tocmai asemenea exemple de reușite au fost folosite (cu mai mare forță sugestivă decât altădată) de către creatorii și amatorii de teorii conspiraționiste, precum și de anumite servicii secrete, pentru a manipula opinia publică” (p. 314).

„Scenarii apocaliptice și proiecte antiapocaliptice” (pp. 331-342) reprezintă studiul final al cărții și discută

despre amenințările la adresa speciei umane. Autorul se referă la „războiul omului împotriva naturii” (p. 331) care s-a deschis cu prima revoluție industrială, a continuat cu fabricarea bombei atomice și se încheie cu accelerarea schimbărilor climatice.

În încheierea acestui scurt semnal, care este atipic prin mărimea sa, dar mic în raport cu temele pe care Dan Pavel le aduce în discuție pe parcursul paginilor cărții, doresc să recomand celor care au intenția să afle informații pertinente despre lumea contemporană, să lectureze *Războaiele neterminate din era Facebook*, pentru că vor avea o imagine mult mai clară asupra unor realități care ne înconjoară și ne influențează viața.

Ioana Cristea DRĂGULIN